

BUTLLETÍ

de l'associació cultural catalana als països nòrdics
"les quatre barres"

núm 53 any 1992

BUTLLETÍ
de l'Associació Cultural Catalana
als Països Nòrdics
LES QUATRE BARRES

Publicació (Tidskrift)	: ISSN 0349-6120
Editor (Utgivare)	: LES QUATRE BARRES Humlegårdsgatan 19, 3tr S-114 46 Stockholm, Suècia
Compte corrent postal (Postgirokonto)	: 970916-3, Stockholm
Editor responsable (Ansvarig utgivare)	: Ramon Cavaller
Cap de redacció (Redaktör)	: Bodil Ceballos
Disseny (Lay-out)	: Jordi Bota
Impressió (Tryckning)	: Idérik Original & Offset AB, Gävle
Subscripció anual (4 números)	: Països Nòrdics, 80 corones altres països, 100 corones
Årsprenumeration (4 nummer)	: Norden, 80 kronor; andra länder, 100 kronor
Quota socis de Les Quatre Barres	: 100 corones (Butlletí inclòs) quota familiar 180 corones
Medlemsavgift Les Quatre Barres	: 100 kronor (med Butlletí); familj 180 kronor

SUMARI 1/1992 - nùm./ nr. 53, any XV (årgang 15)

Editorial.....	3
Correu.....	4
Notícies.....	7
Festa del jovent.....	9
Kulturella nyheter.....	10
Una visió sueca dels catalans residents a Suècia.....	13
Retalls.....	16
Poesia.....	22

E D I T O R I A L

Damunt l'economia sueca els vents bufen glacats i les previsions de futur no són gaire afalagadores.

Els qui vivim aquí veiem com de forma sistemàtica i constant es va retallant el pressupost de biblioteques, piscines, museus, escoles. Tot s'encareix i els temps de Xauxa només són un record.

Això ens fa preveure que les subvencions per fer el nostre butlletí minvaran, nosaltres, però, volem continuar a donar testimoni de la nostra existència i seguir el contacte amb les associacions germanes arreu del món.

Seguirem enviant el butlletí a qui regularment ens n'envia un altre, però demanem a les institucions i persones privades que han rebut fins ara completament de franc la nostra publicació, que ens paguin les despeses de correu que actualment s'han apujat a l'estranger a 10 corones.

El butlletí el seguirem regalant, però preguem que les 40 corones anuals de correu les tingueu en consideració i les ingresseu al nostre compte corrent postal 970916-3.

C O R R E U

Revistes:

Alberique informa, Alberich, núm. 54
Amics de la Glosa, Mallorca, nov. 91
Barcelona Bulletin, núms. 23, 24, 26, 27
Barcelona News, núm. 1
Butlletí, Casal Català de Califòrnia
Butlletí Copca, núm. 7
Butlletí, del Centre Català de Lausana, núm. 67
Butlletí Informatiu, del Centre Català de Rosario (Argentina) núms. 93, 95, 96
Carta de España, núm. 451
Casal Català d'Amsterdam, núm. 47
Catalònia culture, núm. 25
Catalonia Today, Texas (USA), vol. 4 núm. 1
Com, núms. 8, 9
Comunitat catalana de Colòmbia, des. 91
Conviure, revista del pla integral de la gent gran, núm. 2
Cultura, núm. 29
El Correu de la Unesco, núms. 160, 161
El Nord, Amsterdam, núm. 10
Gegants, núm. 17
Informatiu, arts plàstiques, núms. 14, 15, 16
Informatiu museus, núm. 13
Insikt om HIV, núm. 4
Invandrarkvinnan, núms. 4, 5
L'Alguer, núms. 18, 19
La Caixa, informe mensual, nov, des 91, gen 92
La veu d'Unió, núms. 214, 215, 216
Lluita, València, núms 165, 166
Manelic, Montevideo, núm. 21
Mel i Sucre, Sant Joan, Mallorca, núms. 137, 138
Notícia Catalana, Madrid, núm. 45
Notícies de la Generalitat, núms. 74, 75
Pòrtula, Marratxi (Mallorca), núm. 110 (10 anys de Pòrtula)
Spånga Föreningsråd
Veu de l'exili català i republicà, França, núm. 54
Xipreret, L'Hospitalet, núms. 133, 134

Cartes.

Samarbetskommitten för Invandrarföreningar i Stockholm
Stad
Aplec de la Sardana
Societat Bíblica
Esquerra Republicana de Catalunya
Banco Hispano Americano
Marta Saballs i Pla, Palamós, Girona
Casal Català, Costa Rica
Conselleria laboral de l'Ambaixada Espanyola
Statens Invandrarverk
Stockholms läns landsting
Brigida Escriuhuela González (Alberich)
Agrupació de Colles de Geganters de Catalunya

Felicitaciones de nadal:

Obra cultural de l'Alguer
Jordi Pujol, president de la Generalitat de Catalunya
Bernardo Díez Rodríguez, Conseller laboral de l'ambaixada espanyola
Diputació de Barcelona
Ajuntament de Manacor (Mallorca)
Institució de les Lletres Catalanes
President del Casal de Catalunya a Gipuzkoa
Jordi Romaguera i Cubedo
Casa Nostra, Baden Wettingen
Els catalans de Tandil
José Sanz Navarro
Centre Català de Rosario
Josep Recasens i Adroher de Girona
Casal Català de Tolosa de Llenguadoc
Invandrarförvaltningen
Asociación Catalana de Socorros Mutuos, Buenos Aires
Organización Juanita Aguirre

Llibres i fullets:

- Informe esquemático sobre prestaciones del régimen de la seguridad social española, versió en castellà i en suec
- Guia dels Centres d'identitat nacional i regional
- El català, llengua materna, en una època de maternitat substituïda, editat per l'ajuntament de Manacor
- Stockholm invandrarstad
- Anuari Institut d'Estudis Catalans, 1990-91
- Sant Feliu de Guíxols, quaderns de la revista de Girona
- L'Època de Colom, Fundació Jaume I

- De la secretaria general de la Generalitat de Catalunya:
- "La força serena i constructiva de Catalunya" de Jordi Pujol
 - "La personalidad diferenciada de Cataluña, historia i presente" de Jordi Pujol
 - "La competitivitat, repte global" de Jordi Pujol
 - "Els trets generals de l'economia catalana dels anys noranta"

Video:
Crònica Catalana, núm. 20

Diari:
"Avui"

Kära medlemmar,

Om ni är förvånade över att inte ha mottagit Julbulletinen, så är skälet helt enkelt det att julnumret inte har kommit ut. Den skyldiga till detta är "Fru Teknik", d.v.s. datorn. I samma ögonblick som Butletet skulle till att tryckas hade datorn svält artiklarna och den ansvarige utgivaren befann sig på Mallorca ... På tolv år av punktligt levererande av vår tidskrift, fyra gånger per år, är det här första gången vi missat träffen med våra läsare. Vi ber om ursäkt.

Nu skickar vi er Butletet, julnumret, när mandel råden blommar.

NOTICIES

Ha sortit a Estocolm el número 1 de la revisteta "El contacte" del club escandinau Josep Carreras. L'editora responsable és Annika Ehnwall i si us interessa podeu escriure a Infanterigatan 4 6tr, 171 59 SOLNA, Suècia.

*

El dia 23 de gener es va reunir el consell directiu als locals del negoci de la família Bonk a Kungsholmen. Vet aquí algunes decisions:

- Dia 12 de febrer; sopar dels membres del consell directiu i del comitè d'elecció al restaurant Svea matsalen.
- Dia 28 de març; festa per al jovent als locals de Jaume Vall a Kista, Helsingörsgatan 44.
- Dia 12 d'abril, assemblea general, la farem als locals de can Gisbert a Solna, Virebergsvägen 1 a les 15.00; abans, però, enviarem una circular.
- Dia 26 d'abril celebrarem la diada de Sant Jordi a un restaurant que encara no hem decidit. Ja ho anunciarem.
- Dia 17 de maig. Possiblement festa conjunta amb els portuguesos. Després de l'èxit que tingueren les festes amb els grecs i amb els hongaresos, seria qüestió de fer-ne una amb els nostres germans de l'altra banda de la península ibèrica.

- Pel mes de març/abril la Marta Bergström i en Carles Gisbert anuncien un curs d'informàtica de dos dies, de les 6 a les 10 del vespre a Solna. Hi ha d'haver almenys sis participants. Apunteu-vos-hi.

Marta Bergström tel 08/7390125

Carles Gisbert tel 08/838010.

- Pel novembre del 92 volem fer un festival a ABF que es dirà "Mallorca, avui". En Ramon Cavaller ha pres contacte amb Josep Carles Tous Prades, tinent de batlle de cultura, educació i joventut de Palma de Mallorca, Pilar Ferrer Bascuñana, consellera presidenta de la comissió de cultura del Consell Insular de Mallorca, i amb Jaume Martorell i Cerdà, director general de cultura del Govern Balear.

El programa que es proposa és molt espès i interessant. Veurem com reaccionaran les autoritats i si ens podran ajudar.

Es va complir la decisió de visitar dia 9 de febrer el nostre soci d'honor Ernest Dethorey. Deu membres del Consell Directiu ho feren i van ser convidats esplèndidament per l'encantador matrimoni. Passaren un dia d'alegria mútua.

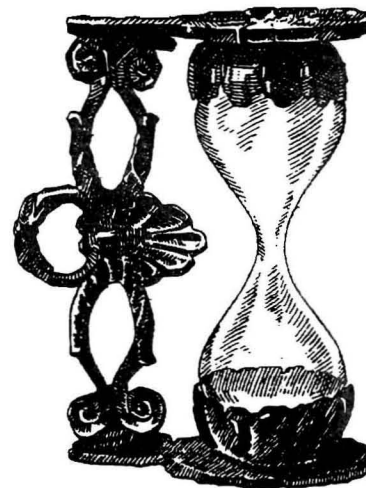
FESTA DEL JOVENT

Pel març Les Quatre Barres té intenció d'organitzar una festa per als fills dels nostres socis.

Això suposa que hem de preparar un berenar i escollir música de ball. La idea és que la nova generació de sueco-catalans es trobi i es conegui. Aquest acte també estarà obert a tots els simpatitzants.

Si hi esteu interessats podeu trucar a Katarina Barceló Sundström, tel.08-6320512, o Ramon Cavaller 08-159672, i us donaran més informació.

Ens cal saber el nombre aproximat de participants i els qui poden ajudar a preparar la festa.

Allmänt

EN FÖRFATTARE från Katalonien som skriver på spanska, är han en katalansk eller en spansk författare? Denna fråga orsakade en häftig debatt i katalanska massmedia för några månader sedan. Det började med en protest från en grupp kända författare som skriver på spanska. Dessa menade att de blev diskriminerade av den nyligen återupprättade *Institució de les Lletres Catalanes* (ILC), ett organ skapat av de katalanska myndigheterna med syfte att främja den katalanska litteraturen, .

De som undertecknade protesten undrade varför ILC bara ger stöd till katalanska författare som skriver på katalanska. De katalaner som skriver på spanska, anses det att de inte är katalaner, frågade de?

Men snart kom protesterna från det andra hållet. Varför denna önskan att kallas katalansk författare när man skriver på spanska? Finns det kanske någon författare på katalanska som insisterar på att kallas spansk författare och tillhöra den spanska litteraturen? Självklart inte, och man nämnde flera exempel från utlandet: Kafka och Rilke var tjecker, men de tillhör likaväl den tyska litteraturen. Rumänen Ionesco kommer alltid att anses som en fransk författare, medan tjecken Milan Kundera, som liksom Ionesco bor i Frankrike men skriver på sitt modersmål klassificeras som tillhörande den tjeckiska litteraturen.

Att debatten har uppstått nu är inte så konstigt. Det är den första gången på femtio år som det finns en institution med syfte att stödja och främja spridningen av den katalanska litteraturen, främst till utlandet, bl a genom att ge bidrag till översättningar. Ett liknande organ existerade endast en kort tid på trettioalet. Under Francodiktaturen (1939-1976) var det omöjligt för de författare som skrev på katalanska - om de överhuvudtaget lyckades få sina verk publicerade - att leva av sitt skrivande (däremot fanns det flera katalaner som

kunde försörja sig på sitt skrivande på spanska). Även nu är det få katalanska författare som helt och hållet kan leva av sitt författarskap.

*

Böcker

FORTUNY, Pere Gimferrers omtalade roman (om det nu verkligen kan kallas en roman?) kom ut på svenska i höstas i en utmärkt översättning av Miguel Ibañez (Brombergs förlag).

Poeten Pere Gimferrer (Barcelona, 1945) började skriva på spanska och blev på 60-talet ett känt namn inom Spaniens nya poesi. Från och med "Els miralls" (1970) övergick han till katalanska. Han har också vunnit stort anseende som litteraturkritiker.

I och med *FORTUNY* (1983), hans första roman (belönad med Ramon Llull-priset) blev han en diskuterad och ifrågasatt romanförfattare. Man reagerade på den statiska, utbroderade stil och det spel mellan fiktion och verklighet som präglar boken, som är en rekonstruktion av möjliga episoder i den katalanske konstnärens Marià Fortuny i Madrazos liv i Venedig (där han tillägnats ett museum). Romanen präglas också av Gimferrers förhållande till poesin: eftersom verkligheten är flyktig och i slutänden omöjlig att komma åt, syftar dikten inte till att undersöka den, utan utforskar istället sig själv, och byggs upp av fria associationer, av formförmimmelser, plötsliga ändringar i uttryckssätt, ordlekar, alliterationer mm.

*

MERCÈ RODOREDAS (1909-1983) romaner har fått en berömmelse som inte överträffats av någon annan katalansk författare i modern tid. Hennes böcker har översatts till ett dussintal språk och i Katalonien ges de ständigt ut i nya upplagor. Ett resultat av detta intresse är att det bara i fjol kom ut tre biografier över henne i Katalonien.

I höstas kom *KROSSAD SPEGEL* (utgiven av T. Fischer & Co.) ut i Sverige, översatt av Miguel Ibañez. Det är den andra romanen av Rodoreda som översatts till svenska, och av vissa litteraturkritiker anses den som hennes bästa bok.

*

UTGIVNINGEN AV KATALANSKA BÖCKER fortsätter att öka, men upplagorna växer inte längre. Under 1990 kom det ut 4.300 titlar på katalanska, vilket betyder en uppsving med 12% under 1989. Det ökade antalet titlar har dock medfört en allmän nedgång i upplagorna. Det är inte ovanligt med böcker som bara trycks i 1.500 exemplar. Detta är de katalanska bokförläggarnas största problem, eftersom man inte lyckas täcka utgivningskostnaderna.

Utgivningen på katalanska har fördubblats de senaste 8 åren. 1982 publicerades hälften så många titlar som i fjol. Av den sammanlagda utgivningen i hela Spanien har andelen publicerade titlar på katalanska också ökat. Idag är den 11% mot 8% 1982.

*

RAMON BOHIGAS

Äntligen!

En José Carreras Klubb i Skandinavien!

Vill Du veta mer om föreningen, skicka ett frankerat och adresserat kuvert till:

José Carreras Skandinaviska Klubb
c/o Annika Ehnwall
Infanterigatan 4, VI
S-171 59 SOLNA

UNA VISIO SUECA DELS CATALANS RESIDENTS A SUECIA

"Det mångkulturella Sverige", Gidlunds Bokförlag, Estocolm 1989, això és "La Suècia policultural". Es un llibre molt interessant on s'explica la cultura dels diferents grups ètnics a Suècia.

El capítol "Catalans" és extens i parla d'història, llengua, gastronomia etc. L'autora, que es diu Anna-Britta Hellbom, és etnògrafa i treballa al museu d'etnografia d'Estocolm.

Extraiem una part d'aquest article:

Els coneixements sobre els catalans a Suècia són molt limitats. Una enquesta feta el 1986 va donar aquesta imatge del grup d'immigrants catalans a Suècia.

La majoria dels catalans han viscut a Suècia entre vint i trenta anys. La major part són de procedència de Barcelona o els voltants, alguns de ciutats grans del nord; tots de la costa o de la seva proximitat.

El motiu d'emigració va ser sobretot la dictadura franquista, que va causar l'atur i va suposar manca de llibertat, censura i en general males perspectives de futur. Les dones tenien una situació econòmica difícil a més d'un status baix. Molts havien estat a altres països abans de venir a Suècia.

La raó d'haver escollit Suècia com a país immigrant, segons la majoria dels homes, depenia de la bona imatge del país, i segons els amics i coneguts hi havia bones condicions de treball, llibertat política i possibilitats d'estudi. Algunes dones arribaren degut al matrimoni amb homes suecs, mentre altres ho feren per millors condicions de treball i d'estudi.

En general sembla que els catalans a Suècia han pogut treballar en el mateix ofici que havien practicat a casa, tant en el camp intel·lectual com en el pràctic. Els estudiants, tant del camp de lletres, social o econòmic han pogut continuar, després d'un reciclatge, en el camp intel·lectual (universitats, biblioteques, etc). Els obrers del metall o bé mecànics han pogut treballar dins el mateix ram i un parell d'artistes han pogut progressar dins la seva àrea. La majoria dels intel·lectuals han hagut de combinar el seu ofici principal amb treballs extres, sobretot amb l'ensenyament (universitat, cursos populars, escola artística, etc). Un parell d'economistes han canviat totalment la seva via laboral, un d'ells amb el teatre (escenografia), un altre amb l'artesanaria.

L'experiència laboral de les dones no ha estat tan positiva, el que en alguns casos es tradueix en frustració i descontent amb la tasca del treball. En altres casos tant metges com mestres han pogut practicar els seus oficis sense completar els seus estudis a Suècia.

Els immigrants catalans semblen formar un grup ambiciós dins les seves respectives activitats, on els oficis artístics i intel·lectuals tenen un pes considerable. Els conciutadans d'altres parts d'Espanya consideren els catalans com una elit laboral.

Vida a Suècia

Les relacions entre els suecs i els catalans no semblen haver estat difícils ni haver causat grans experiències negatives. Els casats amb suecs tenen bones relacions amb la família del consort. Altres tenen mitjançant l'estudi i el treball contactes freqüents i estables i relacions amistoses amb els col·legues i companys de feina. Sembla que sobretot els homes són oberts pels contactes amb els suecs; en canvi les dones en alguns

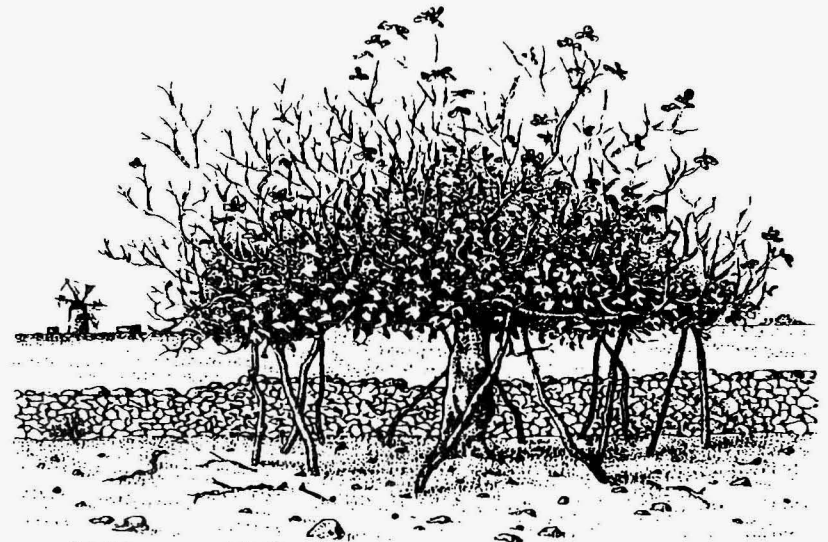
casos i evidentment degut a les condicions laborals insinuen manca de contactes positius.

Les activitats referents a la pàtria, Catalunya, es concentren sobretot amb la col·laboració i la contribució fent part com a membre del club català Les Quatre Barres. Amb articles, conferències i reunions s'informa el voltant de la situació de la societat i de la cultura catalana. D'ençà del 1979 es publica la revista "Butlletí".

A la universitat i als cercles d'estudi s'ensenya la llengua catalana.

Traducció

ESTEVE ARBOIX BARRETO/RAMON CAVALLER

MIRO LEVER I SKÅNE

ig hade bildat en fan club i Sverige, Société des Admirateurs de Joan Miró, och vi ett tjugotal personer som reste ner till Paris 1974 för den stora Miró-utställningen på Grand Palais. Konstnären hade då länge lidit av starr, han var deprimerad och letade mycket med svart som dominerande färg. Och i en av dessa svarta tavlor hade vi ett kartfragment. Mitt på kartbiten: Kristianstad."

Det var Joan Mirós rörande sätt att visa sin tacksamhet mot sina svenska beundrare. Den som berättar är Nils Tryding, överläkare vid Centralsjukhuset i Kristianstad och känd utbildare inom klinisk kemi. I handen håller han sin bok "Drug Interferences and Drug Effects in Clinical Chemistry", säkert det enda vetenskapliga verk i världen som till omslag har en affisch av Miró som konstnären gjort som en personlig gåva till författaren.

Det är en lång historia. När Nils Tryding läste i Lund, under nitton år, var hans hobby och avkoppling konst - museibesök och konstföreläsningar. Det blev den mystiskladdade motpolen till det kliniska, faktiska. Och speciellt passade Mirós magiska bildspråk. "När jag år 1958 besökte Paris och UNESCO-huset där och kände kraften från Mirós keramiska väggar - nånting hände. Jag fick tag på en bok. Den var tjock. Jag började studera Miró som man studerar anatomi. Jag lärde mig boken."

Sen lärde han känna dess författare. Som sa: du måste träffa Miró, du som är så intresserad. Det tog ett tag, så en dag fick Nils Tryding ett handskrivet brev från konstnären, ett stort ögonblick. Han inbjöds till Mirós hem på Mallorca. Det visade sig att sympatin inte bara låg på det konstnärliga planet - Mirós stora vänlighet och charm värmdde och entusiastiserade ytterligare. "Och strax efter det att jag varit där så sökte en förläggare upp honom och ville göra en bok om hans affischer. Miró sa att han inte kunde komma fram med underlag till boken, men

det var en tokig svensk här nyss, han kanske vet. Han verkar hålla reda på vad jag gör."

Så gick det till att Nils Tryding fick tillfälle att konkret demonstrera sin stora tillgivenhet. Det blev ett duktigt forskningsarbete, för många av affischerna var redan gamla - den första gjordes 1937 som politisk propaganda i inbördeskriget för republikanernas sak - många praktiskt taget försvunna och svåra att spåra. Men till slut blev det en komplett förteckning, färdig lagom till Mirós 80-årsdag den 20 april 1973. Nils Tryding överlämnade sin långa lista vid födelsedagskalaset i Palma, och det var då han fick löfte om en gengäva - "sin" affisch, som sen skulle komma att användas för Miró-utställningen i Kristianstad följande sommar.

Det är förstås bara som det ska vara att Nils Tryding nu äger varenda en av de 135 affischerna i Mirós produktion, han är därmed unik i världen - men betydligt mer anmärkningsvärt är det att han är unik i sin kunskap om konstnären, en kännedom som sprungit ur djup

känsla och känslighet. Vi pratar lite grann om att en sån här koncentration ofta kan uppfattas som begränsning, rentav mani, men lika ofta är rena motsatsen: genom att lära känna en personlighet och ett område grundligt, får man alldeles på köpet en bredd i sin förståelse av andra och annat. Doktor Tryding berättar till exempel om sina erfarenheter när han på gator i Paris och Barcelona letat upp hantverkare och tekniker som arbetat med Miró - "nämner man Miró i Domien Caus' närhet, blir man utsatt för långvarig omfamning". Det samvetsgranna, professionella och seriösa i Mirós inställning till hantverket imponerade på alla, och ingen tvekan: han var många vän.

I Barcelona finns Miró överallt. I parker ser man hans skulptur, på husväggar hans keramik, man sitter på hans bänkar, svalkas av hans fontäner, trampar på hans stenläggning på Ramblan, och någonstans uppe i luften finns alltid en eller annan affisch eller logotype av hans hand. Han har gjort det kända färgstarka ESPAÑA för spansk turism, han har ställt upp för hemmalaget i fotboll - och för UNESCO, för revolutionärer och surrealisterna - och för pensionskassan Caixa. Allestädes närvarande är hans ögon - de finns med i massor av motiv - följande betraktaren med en blick som manar till handling eller ånger eller eftertanke. Hans blå månar, svarta stjärnor, röda solar och alla dessa små korta trevliga sparkande ben - de kan verka enbart dekorativa och lustiga, men är många gånger fixeringsbilder för annat - något som har den magiska förmågan att alltid vara det ena, eller det andra, dubbeltydigt, gåtfullt och förtrollande.

Fundació Miró, högst uppe på berget Montjuic, är hans eget museum. Redan terrassen med en av hans skulpturer vid en stilla vattensamling på själva kanten till stupet ner mot staden Barcelona är en upplevelse. Och inne i det vita museet,

Nils Trydings största skatt är förstås den originalaffisch som Joan Miró tillägnade honom. "Det är kanske en blåckfisk - det blir åtta armar om man räknar de tre små stråna upptill - eller kanske - är det jag? En egendomlig varelse - en utomjordling? - var det så Miró såg mig?"

genomborrat av ljus, kan man känna den djupa vänskapen mellan Miró och hans geniale arkitekt, Josep Lluís Sert. Här finns Serts modell till Spaniens paviljong för Paris-utställningen 1937, och, alldeles nyinstallerad, en annan väns verk, Alexander Calders kvicksilverfontän för samma utställning. En tredje vän, hattmakaren Joan Prats, testamenterade sin samling tidiga Miróverk till museet.

Nils Tryding och hans grupp av Miró-vänner var förstås här när det hela invigdes 1976. - Så många vänner, som har samlats här.

Och på Centralsjukhuset i Kristianstad, där finns också många Miró-vänner. I korridor upp och korridor ner, arbetsrum efter arbetsrum hänger de färgstarka formstarka

krumelurena. Ute bland folket, som konstnären ville ha det. "Kollegera blir lite sura när affischerna måste ut och resa på utställningsturné", säger Niils Tryding. ■

Ulla Britta Ramklint

TIDSSPEGLER Nr 4

"Joan Prats var skolkamrat med Joan Miró, och också han en begåvad målare, men han insåg snabbt att han var mindre begåvad, och borde låta bli att konkurrera med mästaren. Öppnade i stället hattaffär. Såde till slut så många hattar att han hade råd att köpa några Miró! De hängde sedan i hans butik. Liksom för övrig Mirós affischer ofta ses på väggarna i både charkuteributiker och skomakarverkstäder i Barcelona och hela Katalonien. Nu är hattmakaren död och hans Mirótavlor finns på Miró-museet."

Thomas Hall Olympiastaden Barcelona

OS som katalysator — plötsligt var inget längre omöjligt

STADSPLANERARE och arkitekter har idrotten att tacka för mycket. Ett ishockey-VM gav Stockholm en glob med tillhörande kontors- och butikscentrum, och fotbolls-VM gav Rom bl a en ny spårvägslinje. Men vad är ett enkelt VM mot en hel olympiad? Om 1992 års olympiska spel går till idrottshistorien återstår att se, men klart är att de kommer att gå till arkitekturhistorien. Barcelona torde vara det hittills mest uttrerade exemplet på evenemangsbetingad planering.

Att man satsat på idrottsanläggningar ligger i sakens natur. Men därtill har man — på ett ytterligt tidsenligt sätt — modellerat om delar av stadens sjöfront. På tidigare bangårds- och industrimark har anlagts en olympiastad med strandpromenad och lustbåtshamn. I komplexet ingår två skyskrapar alldeles vid vattnet, samt bostads- och kontorshus av ett trettiotal arkitekter. Olympiastaden, som ligger mycket centralt, väntas efter spelen bli ett av Barcelonas mest fashionabla bostadsområden.

Mycket annat är också på gång. En ny flygterminal har just invigts. En nationalteater och ett auditorium är under uppförande. Ett kongresscentrum i anslutning

till olympiastaden är beslutat. Ett nytt universitet ska lokaliseras till olika äldre byggnader inom den gamla stadskärnan. Ett stort sjukhuskomplex i centralt läge byggs om till ett centrum för samtida stadskultur, som ska verka inte bara lokalt utan även internationellt. Intill detta centrum i vardande byggs ett nytt museum för modern konst. Alla projekten är typiska för tiden. Men i andra städer gör man en eller två saker, i Barcelona allt på en gång. Det vore mot denna bakgrund knappast förvånande om planerna på ett OS i Stockholm nu börjar dammas av.

TILL UPPVYNTNINGEN av Barcelona har rekryterats inte bara spanska arkitekter — givetvis med den från Södra stationsområdet i Stockholm sorgligt bekante Riccardo Bouffl i spetsen — utan också flera av de internationellt just nu mest gångbara namnen. Barcelona har ytterligt medvetet gått in för att skapa en "image" av att vara det ställe där de spännande sakerna händer. Att detta lyckas framgick inte minst av den stora citykonferensen som ordnades i Stockholm i våras. Av fyra tillkallade utomnordiska arkitekter kom två från Barcelona.

Flera av de stora satsningarna saknar koppling till olympiaden

— i några fall rör det sig om projekt som diskuterats i decennier. Men olympiaden har fungerat som katalysator — plötsligt var inget längre omöjligt. God draghjälp gav det sena åttioalets högkonjunktur. Men när konjunkturen nu vänt och fastighetsbolag på andra håll faller samman som korthus fortsätter byggandet med oförminskad intensitet i Barcelona. Frågan är dock: Blir olympiaden avstamp för fortsatta satsningar eller början till stagnation och långvarig baksmälla?

Kritiker har givetvis inte saknats. Det har hävdats att Barcelona ägnar sig åt en kosmetisk stadsbyggnadspolitik i stället för att ta sig an basproblem som trafiksanering, upprustning av nedgångna bostadsområden etc. Som utsocknes kan man också tycka att alltför lite uppmärksamhet bestås den hälft av Stor-Barcelonas befolkning som finns utan-

för turistkartorna.

Att Barcelonas satsat så hårt på arkitektur beror i varje fall delvis på att man tycker sig ha förpliktiga traditioner att leva upp till, främst på grund av Antonio Gaudí. Denne egensinnige och fantasifulle sekelkiftsarkitekt, som ännu för några decennier sedan knappast nämndes i arkitekturhistoriska översikter, har gestaltat en rad särpräglade anläggningar, nästan alla i Barcelona. Mest bekant är den ännu ej halvfärdiga kyrkan Sagrada Família, utan överord 1900-talets märkligaste kyrkobygge. Att Gaudí gavs möjlighet att förverkliga sina visioner hänger samman med att man i Barcelona, då som nu, var angelägen om att hävda en katalansk identitet, att framstå som kreativt alternativ till det förstockade Madrid. I dag värdesätts Gaudís arkitektur högre än någonsin tidigare som uttryck för en katalansk egenart. Ingen annan arkitekt i Europa fyller motsvarande roll som regional symbol.

BARCELONAS förmåga att attrahera besökare får väl dock främst tillskrivas läget och klimatet samt den historiska stadskärnan med

... och planerna på ett OS i Stockholm börjar dammas av.

den berömda gatusekvensen Las Ramblas som kunnat tävla med Roms Corso som flånörstråk. Stadskärnan är nu, som på så många andra håll, på väg att lyxas upp med gallerier och eleganta butiker, samtidigt som de folkliga krogarna ersätts med mer tidsenliga utspisningsställen. Barcelonaborna tycks också vara på väg att lämna Ramblas åt turisterna.

Kommer olympiaaventyret att påskynda stadskärnans utveckling mot ett slags kommersiellt jättegalleria av gängse internationell typ, med lite pålitstrad lokal kolorit? Eller blir det åter Barcelona centrum något av dess traditionella betydelse för regionens inneboende? Det ena behöver inte utesluta det andra. I bästa fall lyckas man åstadkomma något som attraherar utifrån kommande besökare inte bara genom sina arkitektoniska finesser, utan genom att vara en levande och fungerande miljö.

Thomas Hall är forskare och lärare i konvetenskap vid Stockholms universitet.

DAGENS NYHETER 5 januari 1992

Spansk separatism ökar

Baskien och Katalonien vill bli mer självständiga

Av GUNNAR JONSSON

BILBAO—MADRID. För spanjorerna var Jugoslavien för ett år sedan bara ett bra basketlag. Än mindre visste de om Baltikum. Men under hösten började många säga "Catali-tuania", och menade att Katalonien har samma rättigheter som Litauen eller Slovenien.

Den nationella frågan i Europa gäller inte bara den östra delen. Händelserna i Baltikum och Jugoslavien höjde tempe-

1992 - Spaniens år

Detta är den andra artikeln i DN:s reportageserie från Spanien. Den första var införd den 3 februari.

raturen också i de "nationer" som ryms i staten Spanien. Fler journalister från Baskien och Katalonien åkte till Jugoslavien än från hela övriga Europa.

— Baltikum och Kroatien är för oss ett exempel, åtminstone i teorin. Det är folket självt som måste bestämma om det vill vara självständigt eller inte, säger Xavier Arzallus, ordförande i PNV, det största partiet i Baskien.

— Katalonien har samma rättigheter som Litauen. Men vi befinner oss i en annan omgivning, i Spanien, i det demokratiska Europa. Alltså känner vi oss inte tvungna att utöva denna rätt på samma sätt som litauerne, säger Miguel Roca, ledare för den katalanska parlamentsgruppen i Madrid.

"Nationen" är för miljoner medborgare inte Spanien, utan Baskien, Katalonien eller Galicien. Där finns ett eget språk, en egen kultur och kanske viktigast, känslan av att vara olika spanjorerna.

Spaniens 17 autonoma regioner

Katalonien, Baskien, Galicien, Andalusien har makten över t ex utbildning, sjukvård och kulturpolitik. Baskien kontrollerar skatter, moms och har egen polis. Navarra kontrollerar skatter och moms. Katalonien har delvis egen polis. Kanarieöarna är befriade från tull och andra skatter. Samtliga har eget parlament och egen regering.

DN-grafik: LENNART LINDGREN

— Baskernas enda fösterland är Baskien, säger Xavier Arzallus.

Under Francodiktaturen förtrycktes allt detta. Språket fick inte talas i skolorna eller vid kontakter med myndigheter. Polis och militär skot och trakasserade.

Francos död och demokratis genombrott i mitten av 70-talet innebar att basker, katalaner och andra fick ett betydande mått av självstyre, undervisning i och TV-kanaler på de egna språken.

Egen polisstyrka

Baskerna kontrollerar skattesystemet och har en egen polisstyrka. Resultatet blev ett slags federal stat, om än med olika befogenheter för olika autonoma regioner.

Detta satte ingalunda stopp för nationalismen. Tvärtom fick till exempel baskerna antligen rätt att vara basker. De nationalistiska partierna har en kraftig majoritet i

Baskien. Miguel Rocas parti har egen majoritet i Katalonien.

Och enligt en opinionsundersökning vill 33 procent av baskerna och 39 procent av katalanerna ha självständighet. Siffrorna visar kanske mer på kanslor än klara ställningstaganden, men är ändå höga.

Centralregeringen i Madrid tror definitivt inte på sådana undersökningar.

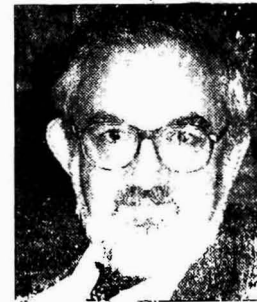
— De som sa att det fanns regioner i Spanien som liknade Slovenien och Kroatien tystnade när dödandet började. När nu den första febern gått över finns det ingen som på allvar lägger fram denna fråga, säger Francisco Peña Diez, statssekreterare i det ministerium som har hand om autonomifrågorna.

Katalanska krav

Katalonien har av tradition haft mycket mindre spända relationer till Madrid än Bas-

"Kroatien exempel", säger Xavier Arzallus, ledare för Baskiens största parti.

"Inget allvar bakom", hävdar däremot Francisco Peña Diez, statssekreterare.

ken. Det ändrar inte att katalanerna ställer hårda krav i de förhandlingar om ett nytt autonomifördrag som just nu pågår.

— Vi vill vara staten i Katalonien. Vi vill inte ha en massa representanter för regeringen och ministerierna. Detta ger bara konfrontation mellan tjänstemän som strider om vem som bestämmer mest, säger Miguel Roca.

Andalusier och andra i Spaniens fattigare södra delar är djupt misstänksamma. De fruktar att solidariteten och regionalpolitiken skulle bli lidande. Rädslan delas i viss mån på regeringsnivå: Madrid, men där råder ändå

optimism om det nya autonomifördraget.

Lika rättigheter

— Slutresultatet blir att den spanska staten fungerar mer homogent, att alla autonoma regioner får praktiskt taget samma rättigheter, hoppas Francisco Peña Diez.

Utvecklingen av det autonoma systemet har också lett till framväxten av starka regionala partier i nästan hela Spanien. Det är dels ett resultat av hogerns oförmåga att skapa ett verkligt nationellt parti, dels av en regionalism som försöker kompensera sig för nationalisternas styrka i norra Spanien.

Många fryser åt baskernas strävanden och tror inte att någon egentligen vill ha självständighet. Men för Xavier Arzallus i PNV är det allvar.

Eget Baskien

— För oss har autonomi alltid varit något som går att uppnå. Vi har alltid strävat efter att bli ett land, som Sverige eller vilket som helst. I dag lönar det sig inte att anstränga sig för att få en egen stat men jag tror att vi har det inom 20 år, säger han.

Motsättningarna inom den spanska staten är inte helt lösta, även om alla utom terroristorganisationen ETA ser fredliga förhandlingar som medel. För basker och katalaner finns dock ingen motsägelse mellan de nationalistiska målen och utvecklingen mot ett annat Europa. C

DAGENS NYHETER

5 februari 1992

På Luciadagen tog DN-kritiker tempen på bokåret i en artikel med ett flertal underrubriker. T.ex: "Glas-klar Europabok" där Miguel Ibañez översättning av Pere Gimferrer fick ett gott betyg.

PEL TEU AMOR

Musik: Josep Ribas

Text: M. P. Aragall

Amb la llum del teu mirar
has omplert la meva vida
si em volguessis estimar
ma il·lusió fora complida
i viuria tan content
que en mom rostre s'hi veuria
la llum de l'agraiment.
I a tothora et cantaria
una cançó pels teus ulls
que jo mateix et faria
una cançó pels teus ulls
perquè enmig de tants esculls
fossin ells la meva guia.

Rosó, Rosó llum de la meva vida
Rosó, Rosó, no desfacis ma il·lusió.

Presoner en tots moments
de la teva veu tan clara,
que allunya els mals pensaments
i la bondat sols ampara,
perquè és fresca i és suau
i és un doll de poesia
i s'assembla a n'el cel blau
que al cor ens dona alegria
Doncs ja que'm tens presoner
un dia i un altre dia,
i jo m'hi trobo tant bé
Roser la meva Roser
vulgues fer-me companyia.

Rosó, Rosó llum de la meva vida
Rosó, Rosó, no em desfacis la il·lusió.

FÖR DIN KÄRLEK

översättning: Annika Ehnwall

Med ljuset från din blick
har du fyllt mitt liv
Om du skulle älska mig
vore min lycka fullständig
och jag skulle leva nöjd,
och tacksamhetens ljus
skulle märkas i mitt ansikte.
Och ständigt skulle jag sjunga för dig
en sång för dina ögon
som jag skulle skriva själv
en sång för dina ögon
som skulle leda mig igenom alla svårigheter.

Rosó, Rosó mitt livs ljus
Rosó, Rosó förgör inte min längtan.

För alltid fångad av din klara röst
som för bort dystra tankar
och skyddar allt det goda
för den är fräsch och mjuk
och är en ström av poesi
och liknar den blåa himlen
som bringar lycka till hjärtat
Eftersom jag redan är fångad
i evighet,
finner jag mig gärna i det.
Roser min Roser,
jag ber dig, vill du göra mig sällskap.

Rosó, Rosó mitt livs ljus
Rosó, Rosó förgör inte min längtan

